

Utbildningsinspektion i Heby skola F-5

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Heby F-5 och fritidshemmen	Antal barn/elever
Grundskola	233
Skolbarnsomsorg	112
Förskoleklass	42

Heby skola F-5 är belägen i tätorten Heby. Flertalet av skolans elever bor i närområdet, medan 66 elever har av kommunen betald skolskjuts.

Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass samt årskurs 1-5. I anslutning till skolan finns tre fritidshem, med en avdelning på varje. Fritidshemsverksamheten ingår som en del i inspektionen av skolan.

Det finns två parallella klasser i varje årskurs, med undantag av årskurs 2 och 5 där det finns tre. Den pedagogiska personalen är indelad i tre arbetslag. Två av arbetslagen kallas för staplar, dvs. i ett arbetslaget ingår hälften av lärarna och klasserna från varje årskurs inklusive förskoleklassen. Det tredje arbetslaget kallas för Borka och där ingår personal som arbetar med elever i behov av särskilt stöd.

Personalen i förskoleklassen omfattar 2 tjänster och grundskolan vid Heby skola årskurs 1-5 består av ca 18 lärartjänster, vilket motsvarar 6,7 lärare per 100 elever avseende grundskolan. Vid de tre fritidshemmen finns totalt motsvarande 7,5 heltidstjänster och med 112 barn inskrivna innebär det 14,93 barn per årsarbetare. Noteras bör att antalet barn i fritidshemsverksamheten varierar över året.

Skolans huvudbyggnad uppfördes 1985 och byggdes till 1993-94. Viss del av verksamheten bedrivs i lokaler som disponeras av Heby skola 6-9 som ligger i omedelbar närhet. De tre fritidshemmen samnyttjar lokaler med förskoleklasserna.

Genomförandet av inspektionen i Heby skola F-5

Skolverket sände den 24 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för Heby skola F-5 har bestått av undervisningsråden Tomas Johansson och Per Andersson. Besök i Heby skola F-5 genomfördes den 10 mars 2004. Inspektörsteamet med ansvar för fritidshemmen vid Heby skola F-5 har bestått av undervisningsråden Tomas Johansson och Gudrun Rendling. Besök på fritidshemmen genomfördes den 17 februari 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Heby skola F-5, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Heby skola F-5 och fritidshemmen genomfördes formella intervjuer med biträdande rektor, personal, elever samt föräldrar. Lektioner besöktes i samtliga årskurser och även verksamheten på fritidshemmen besöktes.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Vid Heby skola F-5 har inspektörerna erfarit att det allmänt råder ett gott klimat bland elever och personal. Inspektörerna upplevde också att eleverna är öppna och hjälpsamma. Inget klotter eller annan skadegörelse observerades.

Skolan har genomfört en föräldraenkät och resultaten i denna visar att i stort sett alla barn tycker om att vara i skolan samt att det råder ett gott kamratskap i grupperna. Lärarna uppger också att eleverna i huvudsak har ett vårdat språkbruk och att fula ord förekommer relativt sällan. Vidare visar resultaten att de flesta föräldrarna anser att barnet har en bra kontakt med sin klasslärare. Eleverna uppger själva att känner sig trygga på skolan och tycker om att vara i skolan.

Eleverna respekterar varandra och accepterar varandras olikheter, men de uppger också att det förekommer enstaka inslag av kränkande behandling på skolan. De säger också att personalen tagit i problemet när de fått kännedom om det. Enligt eleverna har man samtalat i klasserna om värdegrunden och att de därmed fått en ökad medvetenhet om hur man exempelvis skall vara en bra kompis, vilket bekräftas av föräldrarna.

Personalen uppger att de kan se att arbetet med elevinflytande resulterar i att eleverna med stigande ålder och mognad lär sig att göra val och ta ansvar för sitt skolarbete. Att arbetet med elevinflytande ger resultat syns även på fritidshemmen. Fritidshemspersonalen uppger att barnen lär sig att göra val och ta eget ansvar.

Eleverna uppger att de har vissa möjligheter att själva påverka vad de skall arbeta med och att det råder ett sådant klimat att man vågar framföra önskemål till lärarna om vad de vill arbeta med.

Sammanfattningsvis ger arbetet med normer och värden och elevinflytandet bra resultat vid Heby skola F-5 och fritidshemmen.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Personalen bedömer att eleverna i de olika årskurserna överlag presterar goda resultat. Enligt de nationella ämnesproven i svenska och engelska för årskurs 5 var kunskapsutvecklingen tillfredsställande för flertalet elever. I matematik var det för andra året i rad ca 30 procent av eleverna som inte uppnådde nivån för godkänd. Resultatet har analyserats och diskuterats på skolan och det visar sig att det handlar om några provuppgifter som relativt många inte klarat av. Tiden för att göra något åt problematiken är dock begränsad eftersom eleverna byter skola efter årskurs 5. Problematiken har dock diskuterats på en särskild överlämnandekonferens om matematik med elevernas blivande lärare i årskurs 6. Inspektörerna bedömer att skolan bör utveckla matematikundervisningen i syfte att uppnå bättre resultat.

En närmare granskning av resultaten från de nationella proven i årskurs 5 visar att det råder stora skillnader mellan pojkars och flickors resultat. I svenska är samtliga elever som inte nått godkänt pojkar, i engelska är andelen 90 procent och i matematik 75 procent av eleverna. Inspektörerna bedömer därför att skolans arbete med att minska skillnaderna i studieresultat mellan pojkar och flickor bör utvecklas.

Eleverna kan arbeta såväl i grupp som individuellt och båda arbetsformerna är vanligt förekommande på skolan. De elever som intervjuats i samband med inspektionen uppger att de lär sig viktiga och meningsfulla saker i skolan och att det är roligt att lära.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans resultat vad gäller kunskaper är acceptabelt. Skolan bör utveckla matematikundervisningen samt utveckla arbetet för att minska skillnaden i studieresultat mellan pojkar och flickor.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I södra rektorsområdet finns en ”handlingsplan mot mobbning”. Under tiden som inspektionen pågått har en ny version av planen (programmet) kommit inspektörerna tillhanda. Denna är gemensam för alla verksamheter inom rektorsområdet och den benämns handlingsplan mot mobbning och kränkande behandling. Inspektörerna vill i sammanhanget peka på att det är viktigt att en skolas handlingsprogram synliggör skolans arbete mot alla former av kränkande behandling och att det är viktigt att involvera såväl elever, personal som föräldrar i framtagandet av programmet. Vidare saknas i programmet perspektivet då vuxen kränker barn. Programmet handlar uteslutande om mobbning som är en form av kränkande behandling men utelämnar andra former, även sådana som uppstår vid enstaka tillfällen. Programmet saknar vidare uppgifter om hur och när den skall följas upp och utvärderas.

Skolan bör komplettera programmet utifrån ovanstående. I övrigt bedömer utbildningsinspektörerna att programmet är godtagbar utifrån läroplanens krav.

Den biträdande rektorn uppger att arbetet med värdegrunden har hög prioritet på skolan. Skolan genomför en enkätundersökning en gång per läsår. Alla elever fyller i enkäten från förskoleklassen till årskurs 5. Enkäternas utformning är anpassad efter elevens ålder och alla barn får därför inte likadana enkäter. Syftet är att ta reda på hur eleven mår, om det förekommer kränkande behandling på skolan och om det finns ställen i skolmiljön där eleven känner sig otrygg. Skolan arbetar med bl.a. med Lions Quest som är ett läromedel som handlar om kränkande behandling. Skolan har också skapat ett faddersystem för att eleverna skall lära känna varandra över klassgränserna och för att förebygga kränkande behandling. Skolan har ett rastvaktssystem där personalen turas om att ha uppsikt över eleverna. Eleverna uppger att de vet var de skall vända sig om problem uppstår och de anser att skolan snabbt tar tag i de problem som uppstår.

I syfte att förankra värdegrundsarbetet hos föräldrarna planerar skolan att arrangera en filmvisning om värdegrunden. Filmen följs av en diskussion i föräldragruppen om skolans värdegrund. Föräldrarna uppger att det märks på eleverna att de har samtalat om värdegrunden i skolan. Personalen uppger att man samtalar mycket med barnen om vikten av ömsesidig respekt och hänsyn. Den biträdande rektorn uppger att det är viktigt att personalens förhållningssätt gentemot barnen och föräldrarna, men även gentemot varandra överensstämmer med värdegrunden. Det pågår vidare ett arbete med att utforma en plan för skolans värdegrundsarbete. Arbetet görs tillsammans med Heby skola 6-9. Avsikten är att båda skolorna skall få en gemensam värdegrund att bygga på. Lä-

roplanens mål utgör en viktig utgångspunkt för arbetet med planen. I väntan på att planen skall bli klar är det upp till varje lärare att avgöra hur dessa frågor skall behandlas. Målsättningen är att alla vuxna, både personal och föräldrar skall ha ett gemensamt förhållningssätt till skolans värdegrund. I förskoleklassen utgår man från barnets vardag när man arbetar med värdegrunden. Fritidshemspersonalen deltar i det värdegrundarbete som skolan anordnar.

På varje fritidshem har man fritidsmöte en gång i månaden och då samtalar man med barnen om vilka regler som skall gälla, hur barnen skall bete sig mot varandra, att man inte får slåss m.m.

Personalen uppger att det inte finns någon strategi för hur läroplanens mål om att eleverna skall utveckla förståelse för den kulturella mångfalden skall tas upp i undervisningen. FN-dagen uppmärksammas alltid och någon klass har brevväxlat med en klass i ett annat land. Lärare, elever och föräldrar har arbetat med att samla in julklappar till barn i Östeuropa.

Inspektörerna har funnit att det vid Heby skola F-5 och på fritidshemmen finns ett väl fungerande arbete mot kränkande behandling, men inspektörerna konstaterar också att värdegrundsarbetet synes i huvudsak vara inriktat på förhållandena som råder på skolan. Med tanke på att elevgruppen är relativt homogent sammansatt tenderar läroplanens mål om förståelse för den kulturella mångfalden i landet att inte uppmärksammas och skolan bör därför utveckla arbetet med dessa mål.

Det formella elevinflytande utövas genom klassråd och elevråd. De yngre eleverna har klassråd, men deltar bara i elevrådets arbete vid ett tillfälle per termin. Personalen ser dock till att deras synpunkter förmedlas vidare till elevrådet. Rådet träffas en gång i månaden och där diskuteras saker som berör eleverna.

Elevinflytande har diskuterats i arbetslagen och de har också utvärderat elevinflytandet med hjälp av Brukindikatorer¹. Varje arbetslag har också gjort en egen handlingsplan för att öka elevinflytandet. Arbetslagen gör också regelbundna utvärderingar av hur arbetet med elevinflytande fungerat.

Personalen uppger att man redan i årskurs 1 ger eleverna ett visst inflytande över skolarbetet, genom att de själva får bestämma vilken läxa de skall ha men också genom att de får inflytande om vilken ordning olika moment i exempelvis matematik skall utföras. Föräldrarna uppger att eleverna får arbeta i sin egen takt och att undervisningen i huvudsak anpassas efter elevens individuella nivå.

På fritidshemmen ges barnen möjlighet att framföra önskemål om vilka organiserade aktiviteter som skall äga rum. Barnen har även stora möjligheter att själva välja vad de vill göra på fritidshemmen.

Inspektörerna bedömer att Heby skola F-5 har ett väl fungerande arbete med elevinflytande.

¹ Bruk, Skolverkets nationella indikatorsystem för kvalitet i förskola och skola, är främst ett utvecklingsverktyg avsett att användas av förskolor och skolor för att bedöma kvaliteten i den egna verksamheten och som stöd för ett fortsatt utvecklingsarbete.

Skolan har också ett föräldraråd och det arbetar bland annat för att förbättra utemiljön. Därför har rådet bildat en utemiljögrupp som organiserar föräldrar som på frivillig basis kan tänka sig att ställa upp och hjälpa till att förbättra utemiljön för barnen. De har bland annat fått pengar från en bank att användas till förbättringar av skolans utemiljö. Rådet har en villkorad delegation. Föräldrarna uppger att det innebär att de får vara med och ha synpunkter i olika frågor men att det är rektorn som fattar besluten.

Föräldrarna får information om vad som händer på skolan och i klassen via det veckobrev som lärarna skriver och på de föräldramöten som äger rum två gånger per läsår. Föräldrarna uppger att veckobreven är mycket uppskattade och att lärarna är tillgängliga om föräldrarna vill ha kontakt. De känner sig också välkomna att besöka skolan.

Skolan genomför en föräldraenkät en gång vart tredje år. I enkäten får föräldrarna svara på frågor om barnets skolgång och verksamheten i skolan. De resultat som inspektörerna tagit del av visar att föräldrarna i huvudsak är nöjda med verksamheten. Informationen till föräldrar och föräldrarådets verksamhet får dock något sämre omdömen än andra undersökta verksamhetsområden. Föräldrarna uppger att informationen om de normer och värden som skolan försöker förmedla till eleverna är bristfällig. Inspektörerna bedömer därför att informationen till föräldrarna om normer och värden inte är tillräcklig och därför bör skolan förbättra informationen till föräldrarna i detta avseende.

Skolan erbjuder elevhälsovård genom elevvårdsteamet som är gemensamt för det södra området. Detta innebär att eleverna har tillgång till skolsköterska, skolpsykolog, skolläkare, skolkurator samt socialpedagog. Teamet har regelbundna möten med rektorn där strukturella frågor diskuteras. Enskilda ärenden diskuteras oftast med skolans biträdande rektor. Teamet arbetar både förebyggande och med enskilda elevers problematik.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan bör utveckla arbetet med läroplanens mål om att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden, programmet mot kränkande behandling samt information om värdegrunden till föräldrar.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Biträdande rektor vid Heby skola F-5 uppger att eleverna får kunskap om målen för undervisningen. De är med och påverkar hur de skall arbeta och även vilken inriktning arbetet skall få. Eleverna uppger att de har en egen planerings-

bok. I den framgår vad eleven skall lära sig och vilka veckans mål är. Eleverna får sedan själva utvärdera veckans arbete. Enligt eleverna är det vanligt förekommande att först arbetar alla med samma uppgift och att när den är klar får man själv välja vad man vill arbeta med. Inspektörerna bedömer att skolan arbetar med elevinflytande på ett bra sätt.

Utvecklingssamtal äger rum en gång per termin och barnen får själva utvärdera sina arbetsinsatser inför samtalet. Under utvecklingssamtalet relaterar läraren till kursplanernas mål för årskurs 5. Dessa mål har lärarna gått igenom med alla elever. I det södra rektorsområdet har man gjort egna bearbetningar av de nationella målen i kursplanerna för årskurs 5 och 9. På skolan har man arbetat med att göra målen kända för eleverna och att se till att målen används i samband med utvecklingssamtalen. Eleverna uppger att de känner igen dessa mål.

Fritidshemspersonalen har inga planeringsdagar för sin verksamhet. Enda möjligheten för all fritidshemspersonal att träffas samtidigt är att göra det på kvällstid. Den planeringstid som finns är begränsad, vilket enligt den biträdande rektorn försvårar möjligheterna till att samplanera verksamheten mellan de olika avdelningarna.

På skolan pågår en särskild svensksatsning som innebär att alla elever läser böcker varje dag. De yngre eleverna arbetar extra med läs- och skrivträning och de elever som har svårigheter med läsningen får extra stöd.

I Heby skola F-5 pågår en särskild satsning på elektronisk portfolio² och meningen är att alla skolans lärare så småningom skall jobba med denna metodik. Idag använder sig de flesta av lärarna av pappersportfolio. Eleverna får själva välja vilka arbeten som skall läggas in i portfolion. Biträdande rektor framhåller att alla ämnen skall vara representerade i portfolion.

Eleverna arbetar en del med datorer och använder Internet till att söka information. De uppger dock att skolan inte tagit upp frågor kring källkritik och tillförlitlighet vid informationsinhämtning via Internet. Inspektörerna bedömer därför att skolan kan utveckla arbetet med dessa frågor.

Biträdande rektor bedömer att skolan är bra på att hjälpa elever med särskilda behov. Vidare uppger hon att skolan har de resurser som behövs för att hjälpa dessa elever. Skolan har ett särskilt arbetslag kallat Borka som bara arbetar med särskilt stöd. Till arbetslaget hör både specialpedagoger, speciallärare, elevassistenter, samt resurslärare. Teamet arbetar dels med handledning av skolans lärare, men det arbetar även direkt med enskilda elever.

Det nationella diagnosmaterialet i matematik i årskurs 2 används av skolan som ett sätt följa elevens kunskapsutveckling. Även ett för rektorsområdet gemensamt prov i svenska används för att följa elevernas läs- och skrivförmåga. Lärarna har även speciella formulär som de fyller i för att dokumentera elevens utveckling exempelvis när det gäller språkutveckling och matematik.

Det finns också ett särskilt klassrum kallat Borkafästet dit elever som behöver särskilt stöd kommer. Ingen elev tillbringar dock mer än 25 procent av den

² Portfolio är en metod där eleven utifrån målen i de olika ämnena själv skall kunna följa sin kunskapsutveckling och ges möjlighet att utvärdera sitt eget lärande.

sammanlagda undervisningstiden i Borkafästet. Alla elever som får särskilt stöd har också ett åtgärdsprogram. Programmet upprättas av elevens klasslärare i samråd med eleven och dennes föräldrar. De elever som behöver stöd får också det. Eleverna bekräftar att man får hjälp om man behöver det. Personalen uppger att de saknar en talpedagog, vilket saknas helt i Heby kommun. För närvarande får personalen handledning av en logoped i Västerås.

Elevvårdskonferenser förekommer regelbundet på skolan. I förekommande fall utnyttjar skolan södra områdets elevvårdsteam. Inspektörerna bedömer att arbetet med att upptäcka och identifiera elever i behov av särskilt stöd fungerar mycket bra vid Heby skola F-5.

Även på fritidshemmen finns barn i behov av särskilt stöd. Dessa barn är utåtagerande och har ofta svårt att hantera sociala relationer med kamrater. Både biträdande rektor och personalen uppger att dessa barn inte får något stöd eftersom resurserna i första hand används till de stödbehov som finns i skolan och därmed inte räcker till fritidshemsverksamhetens behov. Inspektörerna bedömer att detta inte är i enlighet med kraven i skolförfattningarna. Skolan skall därför vidta åtgärder så att de barn i fritidshemsverksamheten som är i behov av särskilt stöd får detta behov tillgodosett.

Eleverna gör studiebesök hos exempelvis polisen och brandkåren. De har också minst en dag PRAO tillsammans med någon av föräldrarna under sin tid på skolan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att arbetet med särskilt stöd fungerar mycket bra i skolan, men att skolan skall tillgodose de behov av särskilt stöd som finns inom fritidshemsverksamheten.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Skollagstiftningen tilldelar rektorn en central roll för ledningen av den pedagogiska verksamheten. Rektor har också ett stort ansvar för att garantera elevernas rättssäkerhet. Rektors befogenheter och ansvar är tydligt utpekade i både skollagen och läroplanen.

Heby skola F-5 leds formellt av en rektor som förutom Heby skola F-5 också ansvarar för Heby skola 6-9, Morgongåva skola 4-9, Ramsjö skola F-3, Vittinge skola F-3, Huddunge skola F-5, Enåkers skola F-5 samt de förskolor och fritidshem som ingår i det södra rektorsområdet.

På Heby skola F-5 finns också en biträdande rektor. I den biträdande rektorns arbetsuppgifter ingår att vara chef för personalen på skolan, medan alla uppgif-

ter som tillhör rektorsfunktionen enligt skolförfattningarna åvilar skolans rektor. Biträdande rektorn skall också bistå rektorn i arbetet med att driva pedagogisk utveckling på skolan.

Rektorsorganisationen med en rektor och en biträdande rektor upplevs problematisk av rektorn, biträdande rektorn, personalen och föräldrarna. Personalen upplever att rektorn inte är pedagogisk ledare på skolan eller fritidshemmen och inte heller är förtrogen med den dagliga verksamheten, vilket däremot den biträdande rektorn upplevs vara. Rektorerna uppger att de försöker vara ute i verksamheten på någon av enheterna en dag i veckan, men att det oftast blir en halv dag istället. Skolans biträdande rektor uppger att hon ofta och regelbundet gör besök i klassrummen och på fritidshemmen vilket bekräftas av personalen.

Eftersom rektorn inte kan vara med på alla möten särskilt på alla skolor leder det till att den biträdande rektorn ibland tar beslut exempelvis om stöd, som hon inte har rätt att fatta. När beslut fattas av fel befattningshavare leder det ibland till att delegationsbeslut inte återrapporteras till styrelsen för utbildningen. Vidare är det den biträdande rektorn som leder elevvårdskonferenserna och skolans rektor deltar nästan aldrig i dessa möten.

Inspektörerna konstaterar att den biträdande rektorn för Heby skola F-5 tar ansvar för de rektorsfunktioner som beskrivs i läroplanen. Detta är inte i enlighet med bestämmelserna i skolförfattningarna, av vilka det framgår att det är skolans rektor som skall bära detta ansvar. Konsekvensen blir att det uppstår en situation där vissa delar i rektorsuppdraget fullgörs av skolans rektor medan andra delar i praktiken fullgörs av den biträdande rektorn. Detta delade ledarskap gör att det blir otydligt för föräldrar och elever vem som egentligen är rektor och uppbär rektors befogenheter och ansvar.

Inspektörerna konstaterar vidare att kommunen inte erbjuder skolans rektor rimliga förutsättningar för att fullgöra sitt uppdrag. Att vara pedagogisk ledare och förtrogen med den dagliga verksamheten på Heby skola F-5 kan svårtligen förenas med att dessutom fullgöra samma funktion på ytterligare fem skolor samt ett antal förskolor och fritidshem.

Inspektörerna bedömer att skolan inte uppfyller grundskoleförordningens krav på att rektor skall delta i elevvårdskonferensen och att delegationsbeslut inte återrapporteras i den omfattning som kommunallagen kräver.

Det finns inga mål som bara gäller Heby skola F-5, samlade i en och samma plan. Rektor uppger att det finns en lokal arbetsplan som gäller för hela rektorsområdet. Den består av ett antal olika planer som tillsammans utgör den lokala arbetsplanen. Något enhetligt dokument där alla målen är samlade finns inte. Eftersom arbetsplanen består av ett antal sammanlagda planer går det inte att bedöma om personalen, föräldrar och elever varit delaktiga i framtagandet av planen. Arbetsplanen har inte utvärderats i sin helhet, möjligen har några av de ingående dokumenten utvärderats separat. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör utveckla den lokala arbetsplanen i enlighet med ovanstående.

Den biträdande rektorn uppger att skolan för närvarande arbetar med de prioriterade lokala mål som Barn- och utbildningsstyrelsen lagt fast. Skolans kvalitetsredovisning innehåller ett fåtal områden och beskriver hur man arbetat med dessa. Områdena utgör två av de fem prioriterade mål som kommunen centralt

bestämt att varje skola skall arbeta efter och utvärdera. I den kvalitetsredovisning från 2002 som kommit inspektörerna till del finns inga mål redovisade utan den handlar snarare om två områden, elevinflytande och IT. Huvuddelen av kvalitetsredovisningen upptar beskrivningar av hur man arbetat med dessa två områden. Enstaka resultat av arbetet redovisas i kvalitetsredovisningen. De åtgärder för utveckling som beskrivs handlar enbart om IT. Kvalitetsredovisningen avslutas med en kort redovisning av åtgärder som planeras för framtiden. Ingen av dessa har dock något med elevinflytande att göra, utan de handlar mest om lokaler och framtida kompetensutvecklingsbehov.

Inspektörerna konstaterar att det inte finns några nationella mål i kvalitetsredovisningen. Resultaten som redovisas är få och knapphändiga. Vidare är de åtgärder som redovisas för att förbättra måluppfyllelsen kopplade till IT-området eller till andra områden än de som beskrivs som mål. Generellt sett är kvalitetsredovisningen svårläst och svåröverskådlig. Dessutom saknas på det hela taget en röd tråd i kvalitetsredovisningen. Den bild som ges av skolans kvalitetsarbete är fragmentarisk, ensidig och knapphändig. Inspektörerna bedömer därför att skolans kvalitetsredovisning bör förbättras.

Enligt biträdande rektor utvärderas verksamheten i förhållande till målen i slutet av varje termin. För detta ändamål används den s.k. utvärderingsklockan, vilken i praktiken utgörs av en plan för när olika uppföljningar skall göras. Huvuddelen av uppföljningarna görs i enkätform.

På respektive fritidshem sätter personalen själva upp mål för verksamheten. Målen utformas med läroplanen som utgångspunkt. Varje avdelning väljer själva hur målen skall utformas. De fem prioriterade lokala målen gäller även på fritidshemmen i den mån de är tillämpliga i verksamheten. Uppföljning och utvärdering av målen görs till jul och i slutet av våren. Resultaten redovisas för den biträdande rektorn och rektorn men aldrig för kommunstyrelsen som heller aldrig begärt att få några resultat från fritidshemsverksamheten redovisade.

Vid inspektionen har också framkommit att personalen och föräldrarna i allmänhet inte känner till hur den kommunala organisationen för styrning av skolväsendet ser ut. Det innebär att man heller inte känner till vem eller vilka som bär ansvaret för de beslut som fattas. Inspektörerna bedömer därför att informationen om kommunens organisation i detta avseende bör förbättras.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektörerna att kraven i skolförfattningarna inte uppfylls vad gäller skolans rektorsorganisation samt skolans rutiner för beslutsfattande. Skolan bör vidare förbättra rutinerna för återrapportering av delegationsbeslut, utveckla den lokala arbetsplanen, kvalitetsredovisningen samt förbättra informationen till personal och föräldrar om kommunens organisation för styrning av skolväsendet.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

I Heby skola F-5 finns en nedbruten timplan för det södra rektorsområdet som skolan följer. Någon samordning utöver detta sker inte.

Skolan har 19 barn som har rätt till modersmålsundervisning. Deras föräldrar har informerats om detta. Tre har accepterat erbjudandet några har inte bestämt sig ännu, resterande har tackat nej. Skolan har tre elever som är berättigade att läsa svenska som andraspråk och samtliga har valt att göra det.

Skolan erbjuder elevens val för eleverna i årskurs 3-5. Eleverna har möjlighet att påverka vilka alternativ som skall erbjudas. Eleverna uppger att man brukar få det alternativ som man valt. Datakunskap, idrott, lera, läsecirkel hemkunskap är några exempel på alternativ som erbjuds.

Den biträdande rektorn fastställer alternativen för elevens val. Någon återrapportering av beslutet till kommunstyrelsen görs inte. Alternativen för elevens val skall fastställas av styrelsen för utbildningen. Möjligheten finns att delegera den rätten, men det har kommunstyrelsen i Heby kommun inte gjort. Inspektörerna konstaterar därför att skolan måste ändra sina rutiner så att kraven i skolförfattningarna efterlevs.

Sammanfattningsvis har eleverna vid Heby skola F-5 och på fritidshemmen, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, tillgång till den utbildning de har rätt till. Beträffande fastställandet av alternativ för elevens val skall skolan ändra sina rutiner så att kraven i skolförfattningarna efterlevs.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Heby skola F-5 har en låg personalomsättning och har lärare med erforderlig utbildning på samtliga tjänster, som inte upprätthålls av en vikarie. Fritidshem-

men har också en hög andel personal med pedagogisk utbildning. Både föräldrar och elever uppger att de är nöjda med de insatser som personalen gör både på fritidshemmen och i skolan. Det finns ingen särskild plan för kompetensutveckling. Personalen har möjlighet att lämna önskemål. Den kompetensutveckling som erbjudits har varit både på kollektiv och på individuell nivå. Fritidshemspersonalen har erbjudits kompetensutveckling som rör den del av arbetet som är förlagd till skolan. Någon kompetensutveckling som kopplats till fritidshemsverksamheten har inte arrangerats. Inspektörerna bedömer att skolan bör utveckla arbetet med att erbjuda kompetensutveckling för fritidshemspersonalen.

Lokalerna är ljusa och fina och det finns gott om plats för olika typer av arbetsätt. Både personalen på skolan och fritidshemmen är nöjda med lokalerna. Inspektörerna bedömer att skolans lokaler är ändamålsenliga och mycket väl fungerande. Även utemiljön anses vara bra, men det förekommer en del skadegörelse på helgerna.

Personalen uppger att läromedlen i SO är bristfälliga och att en del material saknas, medan tidigare brister i NO har korrigerats genom att sådana materialinköp prioriterats. Det totala anslaget för läromedel är 550 kr per elev och år. På fritidshemmen finns de läromedel och material som anses behövas.

Lokalerna är anpassade för att ta emot funktionshindrade elever.

Sammanfattningsvis är tillgången till materiella resurser god utifrån elevernas behov och med hänsyn till statens krav. Vidare har huvuddelen av personalen den kompetens som krävs för uppdraget och skolpersonalen erbjuds kompetensutveckling. Skolan bör dock utveckla arbetet med att erbjuda kompetensutveckling för fritidshemspersonalen.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten vid Heby skola F-5 och på fritidshemmet är av god kvalitet. Det råder ett gott klimat på skolan och det bedrivs ett väl fungerande arbete för att kartlägga och åtgärda kränkande behandling. Skolan har också en verksamhet för elever i behov av särskilt stöd som fungerar mycket bra. Personalen har i de allra flesta fall erforderlig utbildning för den undervisning de bedriver och eleverna och föräldrarna är nöjda med deras insatser.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- att utveckla matematikundervisningen, eftersom resultaten på de nationella proven i årskurs 5 varit låga två år i rad,
- att minska resultatskillnaderna mellan pojkar och flickor,
- att revidera programmet mot kränkande behandling så att alla former av kränkande behandling omfattas,
- att utveckla arbetet med strävansmålen om det mångkulturella samhället,
- att förbättra informationen till föräldrarna om de normer och värden som skolan förmedlar till eleverna,

- att utveckla den lokala arbetsplanen så att personal, föräldrar och elever blir delaktiga i utformningen och att arbetsplanen utvärderas i sin helhet,
- att utveckla kvalitetsredovisningen så att den till innehåll och funktion skall motsvara statens krav,
- att förbättra rutinerna så att beslut som fattas på delegation återrapporteras till den nämnd eller styrelse som utfärdat delegationen,
- att förbättra informationen till eleverna och föräldrarna om det målrelaterade betygssystemet och om kommunens organisation för styrning av skolväsendet i kommunen samt
- att utveckla arbetet med att erbjuda riktad kompetensutveckling för fritidshemspersonalen.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Barn i behov av särskilt stöd inom fritidshemsverksamheten får inte detta behov tillgodosett (skollagen kap. 2a 3 §).
- Rektor ges inte förutsättningar att fullgöra de funktioner som anges i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet 2.8 och 2 kap. 2 § skollagen.
- Rektor deltar inte i elevvårdskonferenser (3 kap. 4 § grundskoleförordningen).
- Beslut om att fastställa alternativ för elevens val fattas inte i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 20 § grundskoleförordningen.

Datum	Ort
2004-11-19	Stockholm

Tomas Johansson
Per Andersson
Gudrun Rendling